

**JESMYN
WARD**

**HALLGASD
A HOLTAK
ÉNEKÉT**

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2018

*Anyámnak, Norine Elizabeth Dedeaux-nak,
aki már azelőtt szeretett, hogy először levegőt vettem volna.
Életem minden másodpercében kimutatja.*

Kit keresünk, kit keresünk?
Equianót keressük.
A patakhoz ment el? Jöjjön vissza.
A földre ment ki? Térjen vissza.
Equianót keressük.

– Kwa törzsi mondóka egy afrikai fiú,
Equiano eltűnéséről

Az emlékezet egy élő dolog, az is átvonulóban van, de
az alatt az idő alatt felidéződnek találkozások és életek:
az öregek és fiatalok, a múlt és jelen, az élők és a holtak.

– Eudora Welty: *Egy író szárnypróbálgatásai*

Fénylik az öböl, akár az ólom. Texas partjai
Fémként csillognak. Nincs otthonom
Amíg a nyár bugyog
Felforr a napra, amikor az Úristen nevében
Égő szenet lapátolnak azok fejére
Akiknek az evangélium ostor és láng
Télnek a korok, a tanulatlan holtak.

– Derek Walcott: *Az öböl*

1. fejezet

Jojo

Szeretem azt hinni, hogy tudom, mi a halál. Szeretem azt hinni, hogy olyasmi, amitől nem kell elfordítanom a tekintetemet. Amikor papa azt mondja, menjek neki segíteni, és látom, hogy a nadrágszíjába dugja azt a fekete kést, követem ki a házból, kihúszom magam, a vállam egyenes, akár az akasztó; mert a papa így megy. Igyekszek úgy csinálni, mintha ez megszokott és unalmas lenne, hogy papa megértse, kiérdemeltem ezt a tizenhárom évet, hogy papa tudja, készen állok húzni, amit húzni kell, kitépni a belsőséget az izmok közül, a szerveket az üregeikből. Papa tudtára akarom adni, hogy bírom a vért. Ma van a születésnapom.

Elkapom az ajtót, nehogy becsapódjon, és finoman teszem be. Nehogy mama vagy Kayla arra ébredjen, hogy egyikünk sincsen a házban. Hadd aludjanak. Hadd aludjon a kishúgom, Kayla, mert azokon az éjszakákon,

amikor Leonie dolgozik, óránként felriad, hirtelen felül az ágyban, és visít. Hadd aludjon mama, mert a kemó úgy kiszárította, úgy kivájta belülről, mint a nap meg a levegő a fekete tölgyeket. Papa a fák között csalinkázik, sudár, karcsú és barna, akár egy fiatal fenyő. Kiköp a vörös porba. A szél megsuhintja a fákat. Hideg van. A tavasz makacsul tartja magát, a legtöbb nap be se engedi a meleget. Megmarad a hideg, akár a víz a rossz lefolyójú kádban. A kapucnis pulcsimat a földön hagytam Leonie szobájában, ahol alszok, a pólóm meg vékony, de akkor se dörgölöm meg a karomat. Ha engedek a hidegnek, akkor a kecskét meglátva megrezzen majd az arcom, vagy összeszalad a szemöldököm, amikor papa elvágja a torkát. És a papa észreveszi, mert a papa ilyen.

– Jobb, ha a baba nem ébred fel – mondja.

Papa saját kezével építette a házunkat, ami elöl keskeny, hosszan fut hátra, és közel van az úthoz, hogy a föld többi részén megmaradhassanak a fák. A disznóólat, a kecskekarámot meg a tyúkólat kis tisztásokon tákolta össze. El kell mennünk a disznóól mellett, hogy a kecskékhöz érjünk. A föld fekete és sáros a szartól, és amióta papa hatéves koromban eltángált, mert cipő nélkül futkostam az ólban, sose jövök ide meztláb. *Megférgesedhetsz*, mondta papa. Akkor este mesélt arról, amikor a húgaival és öccseivel fiatalok voltak, és fejenként csak egy pár cipőjük volt, az is csak a templomba. Mind férget kaptak, és amikor kimentek az árnyék-

székre, férgeket húztak ki a seggükből. Nem mondom el papának, de ez többet használt, mint a verés.

Papa kiválasztja a szerencsétlen kecskét, kötelet hurkol a nyakára, és kivezeti a karámból. A többi kecske bégetve odaszalad, a lábát bökdösik, a nadrágját harapdálják.

– El innen! – rúg feljűk. Szerintem a kecskék értik egymást; látom abból, ahogy a fejűkkel erőszakosan meglökik, ahogy harapdálják-rángatják papa nadrágját. Szerintem tudják, mit jelent a társuk nyakába akasztott kötél. A fekete foltos fehér kecske balra-jobbra táncol, ellenáll, mintha megszimatotha volna, hová vonszolják. Papa elrángatja a disznók előtt, akik a kerítéshez szaladnak, és rőfögnek rá, mert kaját akarnak, aztán tovább vonszolja a csapáson a fészter felé, ami közel van a házhoz. Levelek csapnak a vállamra, belém karmolnak, vékony fehér csíkokat firkálnak a karomra.

– Mért nem irtottál ki több fát, papa?

– Nincs elég hely – mondja papa. – És senkinek nem kell látni, mi van itten hátul.

– Az állatokat elöl is hallják. Az útról.

– És ha bárki bejön ide az állataimért, a fák között meghallom őket.

– Szerinted az állatok hagynák magukat elvinni?

– Nem. A kecskék harciasak, a disznók meg okosabban, mint hinnéd. És azok is harciasak. Beleharapnak azok bárkibe, akitől nem szoktak enni kapni.

Belépünk a fészerbe. Papa egy földbe vert karóhoz köti ki a kecskét, a kecske meg rákurrog.

– Mért, ismersz valakit, aki a szabadban tartsa az állatait? – kérdezi papa. És papának igaza van. Boisban senki se hagyja az állatait a szabadban vagy az út mellett.

A kecske a fejét rázva feszül a kötélnek. Próbálja le-rázni a nyakáról. Papa ráül a hátára, átkarolja a nyakát.

– A Nagy Joseph – mondom. Ki akarok nézni a fészerből, amikor mondom, a vállam felett ki a hideg, fényes, zöld nappalba, de nem veszem le a tekintetemet papáról, a kecskéről a felemelt, halálra szánt nyakával. Papa horkant. Nem akartam kimondani a nevét. Nagy Joseph az én fehér nagypapám, papa meg a fekete nagypapám. A születésem óta papával élek; a fehér nagypapámat kétszer láttam. Nagy Joseph széles és magas, nem is hasonlít papára. Még Michaelre se hasonlít, az apámra, aki vézna, és csupa tetoválás. Úgy szedte össze őket, mintha ajándékok lennének: önjelölt művészekről Boisban, a vízen, amikor hajón dolgozott, meg persze a börtönben.

– Na, kezdjük – mondja papa.

Úgy birkózza le a kecskét, mintha férfiember volna, és a kecske térde megcsuklik. Előrezuhan a porba, a fejét oldalt kapja, felnéz rám, az arca a fészer poros-véres földjéhez szorul. A puha szemét mutatja nekem, de nem nézek félre, nem is pislogok. Papa nyisszant. A kecske

meglepett hangot ad, mekegést, ami gurgulázásba fül, aztán minden csupa vér és sár. A kecske lába elernyed, meggumisodik, és papa már nem birkózik vele. Egyszer csak feláll, kötelet köt a kecske két hátsó csüdje köré, és felhúzza az állatot a gerendáról lógó kampóra. Az a szem: még nedves. Úgy néz rám, mintha én vágtam volna el a nyakát, mintha én véreztetném ki, festeném az egész pofáját vörösre.

– Mehet? – kérdezi papa. Rám pillant. Bólintok. A homlokomat ráncolom, az arcom feszes. Igyekszek kicsit ellazulni, miközben papa körbevágja a kecske lábát, nadrágot csinál neki, inget, vonalakat húz mindenhová.

– Itt markold meg – mondja. Egy vágásra mutat a kecske hasán, én meg beledugom az ujjaimat, és megmarkolom. Még meleg és nedves. *El ne ereszd*, mondom magamnak. *El ne ereszd*.

– Húzd meg – mondja papa.

Meghúzom. A kecske belseje kifordul. Minden csupa nyálka és szag, avas és csípős szag, mint azé, aki napok óta nem fürdött. A bőr úgy lehámlik, akár a banánról a héj. Minden alkalommal meglep, hogy milyen könnyen le lehet húzni. Papa erősen rángatja a másik felét, aztán a lábánál lenyesi. Lehúzom a bőrt az állat lábán a patájáig, de nekem nem megy úgy, mint papának, úgy-hogy vág és nyiszál.

– A másik felét – mondja. Megmarkolom a szívközeletti vágást. A kecske itt még melegebb, és arra gondo-

lok, hogy a pániktól a szíve gyorsabban vert, talán ezért melegebb a mellkasa, de akkor felnézek papára, aki már a bőrt csapdossa le a kecske patájánál, és tudom, hogy a gondolkodástól lemaradtam. Nem akarom, hogy lassúságomat félelemnek olvassa, gyengeségnek, annak, hogy nem vagyok elég idős úgy nézni a halált, ahogy egy férfinak nézni illik, úgyhogy markolok és rángatok. Papa lenyesi a bőrt a patánál, aztán az állat ott leng a plafonról, rózsaszín hús- és izomtömb, megcsillan a gyér fényben, dereng a sötétben. Csak a szőrös pofája maradt a kecskéből, és ez valahogy még rosszabb, mint az a pillanat, mielőtt papa elvágta a torkát.

– Hozd a vödört – mondja papa, hát leveszem a fémkádát az egyik polcra a fészker végében, és az állat alá húzom. Fogom a bőrt, ami már kezd merevedni, és a kádba dobom. Négy darabban van.

Papa függőlegesen felhasítja a gyomor közepét, és a belsőségek kicsusszannak, bele a kádba. Papa vagdos, és a szag olyan erős, mintha arccal disznószarba estem volna. Olyan a szag, mint egy döglött és rohadó állat a sűrű erdőben, amikor nem jelzi más, csak a bűz meg a köröző döglegyek. Mint az úton elütött és félig kilapított oposszumé vagy armadillóé, ami rohad a forró aszfalton. Csak rosszabb. Ez a bűz rosszabb; ez a halál bűze, annak a bomlásszaga, ami az imént még élt, ami még vértől és élettől meleg. Fintorgok, Kayla pfuj-arcát akarom utánózni, amikor mérges vagy türelmetlen; más

olyannak látja, mintha valami büdöset érezne: a zöld szemét összehúzza, az orra egy kis gomba, a tizenkét apró foga kilátszik a nyitott szájából. Azért akarok ilyen arcot vágni, mert ha összehúgom az orromat, azzal talán csökkentem a szagot, talán kirekesztem a halálbűzt. Tudom, hogy a gyomor meg a belsőségek szaga, de csak Kayla arcát látom, a kecske puha szemét, és nem bírok tovább maradni és nézni, már kint vagyok a fészerből, és a fübe hányok. Az arcom forró, de a karom hideg.

Papa kilép a fészerből, az öklében az egyik bordacsíkot fogja. Megtörlöm a számam, és ránézek, de ő nem engem néz, a házat nézi, arra biccent.

– Mintha hallottam volna a babát sírni. Eredj, nézd meg.

Zsebre dugom a kezemet.

– Nem kell segíteni?

Papa a fejét rázza.

– Elbírok veled – mondja, de akkor végre rám néz, és a szeme már nem kemény. – Menjél csak. – Aztán megfordul, és visszamegy a fészerbe.

Papa rosszul hallhatta, mert Kayla nincs ébren. A padlón fekszik bugyiban és sárga pólóban, fejét oldalt fordítva, karja széttárva, mintha meg akarná ölelni a levegőt, lába szétnyitva. A térdén van egy légy, elhessegetem, remélem, hogy nem volt rajta egész idő alatt, amíg

kint dolgoztam a fészerben papával. Bomlásra jönnek. Amikor még kisebb voltam, amikor *mamának* hívtam Leonie-t, azt mondta nekem, hogy a legyek szart esznek. Akkoriban még több volt a jó, mint a rossz, akkor még lökdösött a hintán, amit papa akasztott fel az egyik pekánfára az első udvarban, vagy leült mellém a kanapéra, és a fejemet dörgölve tévezett velem. Mielőtt még többet volt itt, mint nem itt. Mielőtt még elkezdett öszszemorzsolt tablettákat felszippantani. Mielőtt az a sok apró gonoszság, amit nekem mesélt, úgy összegyűlt, akár a lehorzsolt térdben a kosz. Amikor Michaelt még *papának* hívtam. Akkor még velünk lakott, utána költözött vissza Nagy Josephhez. Mielőtt a rendőrök elvitték három éve, Kayla születése előtt.

Amikor Leonie valami csúnyát mondott nekem, mama mindig rászólt, hogy hagyjon békén. *Csak játszottam vele*, mondta ilyenkor Leonie, és mindig szélesen mosolygott, végighúzta a kezét a homlokán, hogy lesimítsa a rövid, csíkos haját. *Olyan színeket választok, amik kiemelik a bőrömet*, mondta mamának. *Amiktől fénylik ez a sötét*. És aztán: *Michaelnek tetszik*.

Felhúzom a takarót Kayla hasáig, és lefekszek mellé a padlóra. A kis lábfeje meleg a kezemben. Fel se ébredve lerúgja magáról a takarót, és megragadja a karomat, a hasára húzza, úgymint átölelem, hogy megnyugodjon. A szája kinyílik, és elhessegetem a köröző legyet, és Kayla halkán horkant.

Mire kimegyek a fészerbe, papa már összetakarított. A bűdös belsőségeket elásta az erdőben, a húst, amit hónapok múlva eszünk majd meg, nejlonba csomagolta, és elrakta a sarokba beszorított kis mélyhűtőbe. Beteszi a fészert ajtaját, és amikor elmegyünk a karám mellett, nem tudok nem nézni a kecskékre, akik odaszaladnak a kerítéshez, és mekegnek. Tudom, hogy a barátjuktól kérdeznek, akit segítettem megölni. Akinek a darabjait papa cipeli: a puha mája a mamáé lesz, épp csak megpirítja, hogy ne folyjon belőle vér, aztán felküld, hogy etessem meg vele; a hátsó combja az enyém lesz, órákig főzi, aztán megfűstöli és megsüti a születésnapomra. Pár kecske odább megy legelni. Két bak összeszalad, aztán az egyik fejfel nekimegy a másiknak, és harcolnak. Amikor az egyik bak elbiceg, és a győztes, egy koszosfehér színű elkezd abajgatni egy kis szürke kost, hogy meghágja, behúdom a karomat a ruhám ujjába. A kos odarúg a baknak, és mekeg. Papa megáll mellettem, és a friss húst meglengeti a levegőben, hogy ne szálljanak rá a legyek. A bak a kos fülébe harap, mire a kos olyan hangot ad, mint a morgás, és visszaharap.

– Mindig ez van? – kérdezem papát. Láttam hágó lovakat, láttam sárban páرزó disznókat, hallottam éjjel vadmacskákat visítózni, ahogy kismacskákat csináltak.

Papa a fejét rázza, és felém emeli a húst. Féloldalasan elmosolyodik, a szájának azzal a felével, ahol késéles a foga, aztán a mosoly eltűnik.

– Nem. Nem mindig. Néha ez van.

A kos fejfel nekimegy a bak nyakának. A bak hátra-hőköl. Hiszek a papának. Hogyne hinnék. Mert látom őt mamával. De látom Leonie-t és Michaelt is, olyan tisztán, mintha előttem állnának, az utolsó nagy veszedéskor, mielőtt Michael elhagyott bennünket, és visszaköltözött Nagy Josephhez, pont mielőtt börtönbe került: Michael nagy, fekete szemeteszsákokba dobálta az atlétáit, terepszín nadrágjait, edzőcipőit, aztán kicipelte a holmiját. Mielőtt elment, megölelt, és amikor az arcomhoz hajolt, csak a szemét láttam, zöld volt, akár a fenyő, és a vörös foltokat a fején: oldalt az arca, a szája, az orra széle, ahol az erek kis skarlát patakok voltak a bőre alatt. Átkarolt, és megpaskolta a hátamat egyszer, kétszer, de olyan finoman, hogy nem érződött ölelésnek, pedig valami feszült az arcán, csúnyán, mintha a bőre alatt ragasztószalaggal lenne összevissza foltozva. Mintha sírni akarna. Leonie akkor volt terhes Kaylával, már kiválasztotta a Kayla nevet, és körömlakkal ráházolta a babaülésre, ami előtte az én ülésem volt. Leonie egyre nőtt, a pocakja úgy nézett ki, mintha egy kosárlabdát dugott volna az inge alá. Követte Michaelt ki a tornácra, ahol én álltam, és még mindig éreztem a két könnyű paskolást a hátamon, puhán, akár a gyenge szellő, és akkor Leonie megragadta a gallérját, és megrántotta, és pofon vágta, ami hangosan és nedvesen csattant. Michael megfordult, és elkapta Leonie karját, kiabáltak

és lihegtek és lökdösték egymást a tornácon. Olyan közel voltak egymáshoz, a csípőjük, a mellkasuk, az arcuk, hogy egy micsoda lettek, egy esetlen, nyűglődő micsoda, akár a remeterák a homokban. És aztán egymásnak dőltek, beszéltek, de a szavaik nyögésnek hangzottak.

– Tudom – mondta Michael.

– Sose tudtad – mondta Leonie.

– Mért lökdösöl?

– Menj, ahová akarsz – mondta Leonie, és sírt, aztán csókolóztak, és csak akkor váltak szét, amikor Nagy Joseph bekanyarodott a behajtóra, és megállt, hogy a furgonja ne lógjon ki az utcára. Nem dudált, nem intett, csak ült ott, várta Michaelt. És akkor Leonie faképnél hagyta, becsapta az ajtót, és eltűnt a házban, és Michael lenézett a lábára. Elfelejtett cipőt húzni, és a lábujjai vörösek voltak. Nagyot fújtt, felkapta a zsákjait, és a fehér hátán megmozdultak a tetoválások: vállán a sárkány, karján a kasza. A kaszás a lapockái között. A nevem, *Joseph* a nyaka tövében a babalábamról készített tinta-nyom között.

– Visszajövök – mondta, aztán leugrott a tornácról, fejét rázva a vállára kapta a szemeteszsákjait, és a furgonhoz ment, ahol az apja, Nagy Joseph várta, aki soha, egyszer se mondta ki a nevemet. Énem egy része be akart neki mutatni, ahogy kitolatott a beállóról, de a nagyobb része félt, hogy Michael kiugrik a furgonból, és eltángál, úgyhogy nem csináltam. Akkoriban még nem fog-

tam fel, hogy Michael néha észrevesz, néha meg nem, hogy néha lát engem, aztán egész napokon vagy akár heteken keresztül nem lát. Hogy abban a pillanatban én nem számítottam. Michael nem nézett vissza, miután leugrott a tornácról, fel se emelte a fejét, miután bedobta a zsákokat a furgon platójára, és beült előre. Mintha még mindig csak a vörös, csupasz lábával törődött volna. Papa azt mondja, a férfi mindig nézzen a másik férfi szemébe, úgyhogy én ott álltam, és néztem a lükvercbe kapcsoló Nagy Josephet, az ölébe bámuló Michaelt, amíg ki nem tolattak és el nem gurultak az utcán. Akkor köptem egyet, ahogyan a papa csinálja, leugrottam a tornácról, és az állatokhoz futottam a titkos helyükön az erdőben.

– Gyere, fiam – mondja papa. Amikor a ház felé indul, követem, próbálom elhessegetni a harcoló Leonie és Michael emlékét, ködként sodródok a nyirkos, hűvös levegőben. Csakhogy az emlék követ, ahogy én meg a puha szervekből csöpögő vérnyomot követem, amit papa hagy a porban, a nyomot, ami olyan világosan jelzi a szeretetet, mint a kenyérmorzsák, amiket a mesebeli kislány szórt maga után az erdőben.

A serpenyőben piruló máj szaga a torkomon akad, pedig papa még szalonnaszírt is csöpögtetett rá. Amikor tányérra teszi, a máj szaglik, de a szósz, amit csinált

hozzá, kis szív alakba gyúlik a hús körül, és nem tudom, ezt szándékosan csinálta-e. Elviszem mama ajtajáig, de még alszik, úgyhogy visszaviszem a konyhába, ahol papa egy papírtörülőt terít rá, hogy meleg maradjon, aztán figyelem, ahogy feldarabolja és megfűszerezi a húst, fokhagyma, zeller, zöldpaprika és hagyma, ami megkönynyeztet, aztán felteszi főni.

Ha mama és papa ott lettek volna aznap, amikor Leonie és Michael verekedett, megállították volna őket. *A fiúnak ezt nem kell látni*, mondta volna papa. Vagy *Ne gondolja a gyereked, hogy így kell bánni a másikkal*, mondhatta volna mama. De nem voltak ott. Ezt nem gyakran mondhatom el. Azért nem voltak ott, mert megtudták, hogy mama rákos beteg, és papa állandóan orvoshoz járt vele. Az volt az első alkalom, amire emlékszem, hogy Leonie-ra bíztak engem. Amikor Michael elment Nagy Josephfel, fura volt Leonie-val szemben ülni az asztalnál és sült krumplis szendvicset csinálni, miközben ő a semmibe révedt, keresztbe tette és hirtáztatta a lábát, a cigarettafüst meg csak szivárgott a szájából, és úgy beborította a fejét, akár egy fátyol, pedig mama és papa ki nem állhatták, amikor a házban dohányszott. Fura volt kettesben. Egy üres kólásdobozba hamuzott, és a csikkeket abban nyomta el, és amikor a szendvicsebe haraptam, azt mondta:

– De undorító.

A veszekedés könnyeit már letörölte, de még láttam a fényesre száradt csíkokat az arcán, ahol lefolytak.

– Papa így eszi.

– Mindent úgy csinálsz, ahogyan papa csinálja?

Megráztam a fejemet, mert úgy éreztem, ezt várja tőlem. Pedig a legtöbb dolog tetszett, amit papa csinált: tetszett, ahogy beszéd közben áll, tetszett, hogy hátraférsüli az arcából és lenyalja a haját, amitől úgy nézett ki, mint a csaktó vagy a krík indiánok a tankönyvekben, tetszett, hogy az ölébe ültet, és úgy vezeti a traktort, tetszett még az is, ahogyan eszik, gyorsan és egyszerűen, úgy, ahogyan elalvás előtt mesélt nekem. Amikor kilenc voltam, papa jó volt mindenben.

– Pedig úgy csinálsz.

Válasz helyett nagyot nyeltem. A krumpli sós és vas-tag volt, a majonéz meg a ketchup túl kevés, úgyhogy a krumpli kicsit megakadt a torkomban.

– Még ez is rondán hangzik – mondta Leonie. A cigarettát a kólásdobozba dobta, azt meg felém tolta az asztalon. – Dobjd el.

A konyhából átment a nappaliba, felvette Michael egyik baseballsapkáját, ami a szófán maradt, és mélyen a fejébe húzta.

– Majd jövök – mondta.

Szendviccsel a kezemben utánafutottam. Az ajtó becsapódott, de kitoltam. *Itt hagysz egyedül?*, akartam kérdezni tőle, de a szendvics gombóc volt a torkomban,

visszafelé nyomta a gyomromból felfelé bugyogó pánik; még sose hagytak otthon egyedül.

– Mama és papa nemsokára jönnek – mondta, és becsapta a kocsiajtót. Egy alacsony, gesztenyebarna Chevy Malibut vezetett, amit akkor kapott, amikor kijárta a középiskolát. Leonie kiállt a behajtóról, egyik kezét kidugta az ablakon, hogy levegőzzön vagy intsen, nem tudom, és elhajtott.

Megijesztett, hogy egyedül vagyok a túl csendes házban, hát egy percig csak ültem a tornácon, de aztán meghallottam egy férfit énekelni, magas hangon énekelni, ami nem tetszett, és ugyanazokat a szavakat ismételte. „Ó, Stag-o-lee, miért nem vagy hű?” Stag volt, papa legidősebb öccse, a kezében egy hosszú sétabot. A ruhája kergesnek és olajosnak látszott, és úgy lengette azt a botot, mint egy fejszét. Amikor csak láttam, sose értettem semmit, amit mond; mintha idegen nyelven beszélt volna, pedig angolul beszélt; mindennap bejárta egész Bois Sauvage-t, énekelve, botot lengetve. Kihúzott háttal járt, mint papa, büszkén, mint papa. Ugyanolyan orra volt, mint papának. De semmi másban nem hasonlított papához, mintha papát kifacsarták volna, akár egy vizes ruhát, és rossz alakban száradt volna meg. Ez volt Stag. Egyszer megkérdeztem mamát, mi baja, miért van mindig olyan szaga, mint az armadillónak, mire ő a homlokát ráncolta, és azt mondta: *Beteg a feje, Jojo.* És még: *Papát ne kérdezd meg erről.*

Nem akartam, hogy Stag meglásson, úgyhogy felugrottam, és beszaladtam hátra az erdőbe. Ez vigasztalt: hallani, hogy a disznók rőfögnek, és a kecskék tépik a füvet, nézni, hogy a tyúkok kapirgálnak. Nem éreztem magam annyira kicsinek, annyira egyedül. Lekuporodtam a fűben, figyeltem őket, szinte hallottam, hogy beszélnek hozzám, hogy társalognak. Néha, amikor néztem a kövér disznót a nagy fekete foltokkal az oldalán, felrőffent, és megleffegtette a fülét, én meg úgy éreztem, azt akarja mondani vele: *Vakard meg itt, fiú.* Amikor a kecskék a kezemet nyalták, belém fejeltek, és az ujjaimat majszolva mekegtek, azt hallottam: *A só olyan jó csípős... még sót.* Amikor a ló, amit papa tart, leszegte a fejét, mocorgott és bokkolt, közben a horpasza nedvesvörösén csillogott, akár a mississippi sár, azt értettem: *Át tudnék ugrani a fejed felett, fiú, és úgy futnák, ó, úgy futnák, hogy olyat sose látnál. Beleremegnél.* De megjegyeztem, hogy értem őket, hogy hallom őket. Mert Stag is értette; néha megállt az utca kellős közepén, és hosszú beszélgetést folytatott Casperrel, a bozontos, fekete szomszéd kutyával.

De lehetetlen volt nem hallani az állatokat, mert csak rájuk néztem, és azonnal értettem őket, mint amikor egy mondatra nézek, és megértem a szavakat, egyszerre az egészet. Úgyhogy amikor Leonie elment, egy ideig ültem a hátsó udvarban, és hallgattam a disznókat meg a lovakat meg az öreg Stag éneklését, ami úgy fogyott

el csendbe, akár a szél csapdosása. Egyik óltól a másikig mentem, fel-felnéztem a napra, megbecsültem, mikor mehetett el Leonie, mikor mehetett el mama és papa, mikorra várhatom őket vissza, hogy bemehessek a házba. Hátrahajtott fejjel járkáltam, füleltem az autógumik morgására, ezért nem vettem észre a földből kimeredő konzervtetőt, nem láttam, és ráléptem, a járás lendületétől ránehezedtem. Mélyre fúródott. Felsikoltottam, és a lábamhoz kapva összerogytam, és tudtam, hogy az állatok is megérteneek engem: *Engedj el, nagy fog! Kímélj meg!*

De égett, és vérzett, és csak ültem a földön a ló tisztán, és sírtam, ketchup meg epe ízét éreztem a torokban, és a bokámat szorongattam. Félttem kihúzni a konzervtetőt, és akkor kocsiajtó csapódását hallottam, semmi mást, aztán papa hívott, én meg feleltem, és megtalált a földön ülve, szipogva vettem a levegőt, és nem érdekelt, hogy nedves az arcom. Papa odajött mellém, és megérintette a lábamat, mint a lóét, amikor a patkóját ellenőrzi. Egy pillanat alatt kihúzta a konzervtetőt, én meg felüvöltöttem. Először gondoltam úgy, hogy papa valamit nem jól csinált.

Amikor aznap este Leonie hazajött, nem szólt semmit. Szerintem észre se vette a lábamat, amíg papa el nem kezdett kiabálni vele. Azt ismételte, *Az istenit, Leonie!* Engem eltompított a fájdalomcsillapító, viszkettem az antibiotikumtól, a lábam szorosan fehérbe volt

csavarva, és néztem, hogy papa a falra csapva hangsúlyozza: *Leonie!* Ő megrezzent, ellépett papától, aztán halk hangon mondta: *Az ő korában te osztrigát nyitogatnál a dokkban, mama meg pelenkát cserélt.* És még: *Elég idős.* Azt is mondta: *Jól vagy, igaz, Jojo?* És ránéztem, és azt feleltem: *Nem, Leonie.* Új dolog volt nézni az összedörgölt kezét meg a csálé fogát a fecsegő szájában, és nem azt hallani a fejemben, hogy *mama*, hanem a név: *Leonie.* Amikor kimondtam, nevetett, úgy lökődött ki belőle, mintha egy kemény lapát vájta volna ki. Papa úgy nézett rá, mintha meg akarná ütni, de aztán megváltozott az arca, horkantott, mint amikor a vetés nem ered meg, vagy az egyik koca félholtakat kölkezik: csalódottan. Ott üldögélt velem a nappaliban az egyik szófán. Az volt az első éjszaka, amikor hagyta mamát egyedül aludni az ágyukban. Én a kis szófán aludtam, ő a nagyon, és ahogy mama egyre betegbb lett, ott is maradt.

A kecske szaga főzés közben a marháéra hasonlít. Még a kinézete is, sötét és inas a fazékban. Papa kanállal böködi, hogy puhul-e, és kicsit félrehúzza a fedőt, így a gőz kigomolyog.

– Papa, mesélsz megint rólad meg Stagról? – kérdezem.

– Miről? – kérdez vissza.

– A Parchmanról – mondom. Karba fonja a kezét. A fazék fölé hajol, és megszagolja a kecskét.

– Nem meséltem már?

Vállat vonok. Néha úgy látom, az orrom és szám körül Stagre hasonlítok. Stagre és papára. Hallani akarom, miben különböznek. Amiben mind különbözünk.

– Mesélted, de akkor is szeretném hallani – mondom.

Ezt csinálja a papa, amikor kettesben üldögélünk késő éjszakáig a nappaliban vagy kint az udvaron, vagy az erdőben. Mesél nekem. Arról, amikor zsurlót ettek, amit az apukája szedett a lápon. Arról, amikor a mamája és annak a családja fátyolmohát szedtek, azzal tömték meg a matracukat. Néha háromszor vagy akár négyszer is elmeséli ugyanazt. Amikor mesél, olyan érzés, mintha a hangja egy kéz lenne, amivel felém nyúl, mintha a hátamat dörgölné, és én elhajolhatok minden elől, ami azt érezteti velem, hogy sose leszek olyan magas, mint papa, olyan magabiztos. Izzadok, és az izzadságtól a székhez ragadok a konyhában, ami annyira bemelegedett a tűzhelyen rotyogó kecskehústól, hogy az ablak teljesen bepárásodott, és az egész világ összezsugorodott erre a kis szobára, amiben csak én meg a papa vagyunk.

– Légyszi – mondom. Papa kiklopfolja a maradék húst, amit még meg akar főzni, hogy jó puha legyen, és megköszörüli a torkát. Az asztalra könyökölve hallgatom: